

ชื่อหนังสือพิมพ์	วันที่	ปีที่	ฉบับที่	หน้า
ไทยนิวส์	19 ต.ค. 2552	39	13989	5

มรดกกล้วยขาว

ฝักระ

ฝักระ เป็นฝักราวล้านนาเลี้ยงไว้เพื่อช่วยคุ้มครองดูแลสมาชิกในครอบครัว และช่วยให้การทำมาค้าขายเจริญรุ่งเรือง หากครอบครัวใดเช่นสังเวียงเลี้ยงดูเป็นอย่างดี ฝักระจะอำนวยประโยชน์โดยบันดาลให้เกิดความมั่งมีศรีสุขและร่มเย็น แต่ถ้าปล่อยให้อุดดอยาก มักจะไปเข้าสิงคนในครอบครัวอื่นเพื่อเรียกร้องกินอาหารสด ๆ คาว ๆ พร้อมประจานเจ้าของให้ได้รับความอับอาย

เรื่องราวของฝักระมีเรื่องเล่าขานมากมาย ผิดแผกแตกต่างกันไปในแต่ละถิ่น แต่เมื่อประมวลเอาจากการรวบรวมและเปรียบเทียบจะมีเรื่องราวหลัก ๆ ที่คล้ายคลึงกันทั้งที่มา ลักษณะ การเลี้ยงดู การสืบทอด สัตว์ที่เกี่ยวข้อง การเข้าสิงและพิธีขับไล่ เป็นต้น

ที่มา

กล่าวถึงที่มาของฝักระ มีการกล่าวถึงไว้สองกระแส โดยกระแสหนึ่งเล่าว่า มีชาวเงี้ยว (ไทใหญ่) คนหนึ่งไปพบฝักราวหนึ่ง ร้องไห้ครวญครางอยู่กลางป่าใหญ่ เมื่อฝักราวนั้นเห็นชาวเงี้ยวผู้นั้น จึงได้ขอร้องไห้ให้นำพวกตนไปเลี้ยงดู โดยบอกว่าพวกตนสามารถคุ้มครองและบันดาลความร่มเย็นได้ หากปล่อยไว้กลางป่าอย่างนี้ พวกตนอยู่อย่างอด ๆ ยาก ๆ ได้รับความทุกข์ทรมาน ชาวเงี้ยวรู้สึกสงสารจึงให้ฝักราวนั้นเข้าไปอยู่ในตะกร้า แล้วหอบฝักระเดินทางออกจากป่า ระหว่างทางเขาคิดไปตลอดว่าจะทำอย่างไรดีกับฝักราวนี้ ลำพังตนคนเดียวคงเลี้ยงฝักราวทั้งหมดไม่ไหว กระทั่งคิดออกว่าควรนำฝักราวไปจำหน่ายให้คนอื่น ๆ ตามรายทาง ตนจึงจะพ้นภาระ เมื่อคิดได้ดังนั้น เขาก็จึงนำฝักราวไปขายให้กับคนเผ่าต่าง ๆ โดยเฉพาะคนไทยวนหรือคนล้านนาบางตระกูลได้ซื้อเอาฝักระไว้ เพื่อหวังผลให้เกิดความมั่งมีศรีสุข สงบร่มเย็น ส่วนฝักราวอื่น ๆ ชาวเงี้ยวได้ขายให้กับคนเผ่าอื่น ๆ จนหมด ด้วยเหตุนี้เอง ชาวไทใหญ่จึงไม่นับถือฝักระ เพราะจำหน่ายไปจนหมดไม่มีฝักระให้รับฝักระชอบเลี้ยงดู และคนล้านนาก็ได้รับฝักระไว้ตั้งแต่นั้น

ส่วนอีกกระแสหนึ่งเล่าว่า ฝักระสืบสายมาจากชาวเม็งหรือชาวมอญโบราณ มีฐานะเป็นฝักระเรือนคอยดูแลลูกหลานในตระกูล ทุกปีหรือทุกสามปีจะต้องมีการเลี้ยงดูเช่นสังเวียงเป็นพิเศษ มีการพ้อนฝักระเพื่อให้ฝักระมีความสุข ความสำราญที่เรียกกันว่า "พ้อนฝักระเม็ง"

ชื่อหนังสือพิมพ์	วันที่	ปีที่	ฉบับที่	หน้า
ไทยนิวส์	119 ๙.ค. 2552	39	13989	5

อย่างไรก็ตามไม่ว่าจะเป็นผีที่ซื้อจากชาวจีนหรือผีเรือนของชาวม้ง หากไม่ได้รับการเลี้ยงดูเอาใจใส่เท่าที่ควร ก็จะออกปฏิบัติการด้วยการเข้าสิงคนแล้วเรียกร้องขอกินอาหารอย่างตะกละตะกลาม พร้อมทั้งออกปากบอกชื่อเจ้าของ เป็นการประจานให้อับอายขายหน้า

ลักษณะ

เล่ากันว่าตัวผีจะมีลักษณะเหมือนตัวหนอนขนาดประมาณเท่านิ้วมือ บางแห่งเป็นตัวหนอนธรรมดา แต่บางแห่งมีหงอนบนหัวเรียกว่า "ผีกะหงอน" เชื่อกันว่า ผีกะหงอนนี้เป็นผีที่แก่กล้าและดุร้ายยากแก่การปราบปรามให้อยู่ในอำนาจ

การเลี้ยงดู

ครอบครัวที่มีผีจะเลี้ยงไว้ในหม้อดินที่มีผ้าขาวปิดปากหม้อ การเลี้ยงดูจะเลี้ยงด้วยไขไก่สดซึ่งต้องเปลี่ยนไขทุกสามวันหรือเจ็ดวัน การเลี้ยงดูอาจมีการเลี้ยงอาหารพิเศษเป็นระยะ ๆ ซึ่งอาหารพิเศษดังกล่าวมักปรุงด้วยเนื้อสด ปลาสด หรือปรุงสุกด้วยเนื้อและปลาตามโอกาสที่พึงปฏิบัติ ส่วนหม้อที่เป็นที่อาศัยของผีจะต้องจัดวางไว้ที่สูงบนหัวนอนหรือใส่สาหร่ายแขวนไว้ที่ซอที่อยู่ตรงกับที่นอนในห้องนอนใหญ่

การสืบทอด

ผีบางตระกูลจะมอบความเป็นผีให้ลูกสาวซึ่งอาจเป็นคนโตหรือคนเล็กก็ได้ เพื่อสืบทอดสายตระกูล แต่บางแห่งเชื่อว่าคนในตระกูลหรือครอบครัวที่เลี้ยงผีจะมีสถานะเป็นผีทั้งหมด ไม่ว่าจะเป็นปู่ย่าตายาย พ่อ แม่ ลูก และแม้กระทั่งลูกเขยหรือลูกสะใภ้ เพราะกล่าวกันว่าผู้ได้เสพสมเป็นสามีหรือภรรยากับผู้เป็นผีจะครบเจ็ดวัน หรือได้กินข้าวร่วมผู้เป็นผีจะครบเจ็ดไหแล้วจะมีสถานะเป็นผีต่อไปโดยปริยาย สัตว์ที่เกี่ยวข้อง

มีสัตว์บางประเภทที่เกี่ยวข้องกับผี ซึ่งทั้งสัตว์ที่เป็นสัตว์จริง และสัตว์ที่มีลักษณะเป็นภูติ สัตว์ที่เป็นสัตว์จริงได้แก่ แมวและนกเค้าแมว สัตว์ที่เป็นภูติ คือ วอก

การสืบทอดผี กระทั่งมอบให้ลูกสาวรับมอบแต่ไม่มีผู้ปรารถนาจะสืบทอด ผู้เป็นแม่จะเอาน้ำลายป้ายที่ปากแมว ทำให้แมวนั้นรับการสืบทอดความเป็นผีแทน และแมวตัวที่วันนี้จะกลายเป็นแมวคราวที่เรียกว่า "แมวโพรง" ไปในที่สุด

(อ่านต่อฉบับวันจันทร์หน้า)

สนั่น ธรรมธิ

สำนักส่งเสริมศิลปวัฒนธรรม

มหาวิทยาลัยเชียงใหม่